

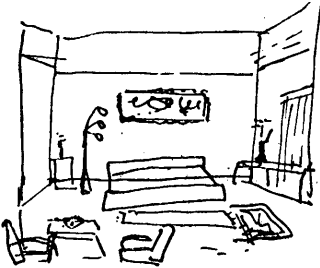
Áruház

Majtényi Mihály

Az áruháznak nyolc bejárata volt. De reggeltől késő estig sohasem állt be rajta egyetlen ajtó

Nyolc bejárata volt és két emelete, a két emelethez külön-külön lépcsőházzal, azonkívül tizenhat kirakata. De kirakat volt belül minden osztály is, s aki végigment a vitrines asztalok hosszú sora között, igazán úgy érezhette magát, mint a mesebeli gyerek a kacsalábon forgó várkastélyban.

Igen, volt valami mesészerű az egészben, valami csodálatos harmónia, ahogy az osztályok — élesebb határvonal nélkül — egymásba nyúltak. A csokoládéhegyek, a cukorkadombok a színes italok hosszú sora. Déligyümölcs és csemege, jófalatok útege a pultos-jégszekrényben. A pörkölt kávé állandó illata beolvadt a háztartási osztály ezer apró és hívogató tárgyának célszerűségébe, aztán váratlan ceruzával (szinte szagfogónak, hogy az illatok egymásba ne botoljanak) néhány szagra közömbös vitrin és pult apró dísztárgyakat kínált, apró filigrán munkákat. Oldalt a villamossági osztály csillárai, rádiókészülékei és zseblámpái hívogattak... itt folyton próbáltak, égettek valamit, mintha az áram játékcélokot szolgálna. De már jött a pacsuliszag a parfümosztályról — a finomabb illatok zárt dugó alatt vannak, — hogy az egész beolvadjon a szövet- és vászonhegyek sokféle csodáiba.

Olyan volt az egész, mint egy nagy szimfónia. A csokoládé és a cukorka csilingelt, az arany és ezüstiterek muzsikáltak, a porcelánosztály lágy legatóval beleolvadt a bútorosztály bombardóiba. A bútorosztályon háromfalú szobák álltak elrendezve, nem kelle-ne csak egy lakásvégzés és már be is költözhet a család! Talán azok a nélkülözhetetlen apró tárgyak is ott vannak a fiókok mélyén, amelyek az életet kényelmessé teszik. Miért ne

lennének ott, amikor a szőnyegek a helyükön vannak és a párnák is az ágyban, miért ne lennének ott? A fürdőszobába is be lehet lépni egyenesen a hálóból. . . fürdőkád, tus meg minden kínálkozik itt. Az áruház, mondom, mint az emberi jólét összetett szimfóniája mindent kínál, de igazán mindent. Tíz dinárért savanyúcsukrot és százezres szőnyeget, hogy a motorke-rékpárokról — amelyeket vágyó szemmel gusztált a férfinép — ne is szól-jak.

A színek, anyagok, vágyak és formák találkozájában mindig halk zene szólt; mintha messziről jönne, ugyancsak valami álombirodalomból. Hal-kan hullámozott, hogy ne zavarja a csendes, reggeli forgalmat, de ahogy kö-zeledett a délelőtt és egyre hangosabb lett a zsebongás, ez a muzsika is fel-erősödött, mint a tüzhelyre feltett víz, (Ne mulassa el megtekinteni villa-mos takaréktüzhelyeinket!), egyre jobban felforr. Most már zsuborog egy vüzes callypso-ütem, az emberek fejüket ingatva gígyóztak a vitrinek előtt,

a zene aztán hirtelen megszakadt és a hangszóró szárazon közölte, hogy a fűszerosztályról jöjjenek haladéktala-nul az új szállítmány narancsért.

Ravaszul elbújtatott hangszórók muzsikája és lihegése uralkodott az áruházban, reggeltől késő estig.

A harmadik ajtónál növendéklányok rakosgatták az árut a textilosz-tályon.

— A kiszolgáló keze sohasem áll meg, — magyarázta Simon bácsi, az öregséged — a kiszolgáló sohasem teszi hasára a kezét, mint maga, Elly és nem piszkálja a fogait sem, mint a Béla mostan. A kiszolgáló mindig se-vénykedik és ezzel nyeri meg a vevő bizalmát! Van-e hibátlan pult, hibát-lan áruöngyöleg. . . helyén van-e minden, úgy hogy azon már változtatni nem kell? Nincs! Az árucikket mozgatni kell, mint ahogy a hadihajó mo-zog a tengeri ütközet idején.

Simon bácsi tanácsait nevetgélve vagy el-elkomolyodva hallgatta az ifjúság. Simon bácsinak annyi arca volt, amennyit csak akarsz, annyiféle. Élete különféle korszakaiból mindig mást-mást idézgetett (a kereskedelem csodálatos metamorfózisait takargatta fel) — könnyen felkapott egy ma-roknyi emléket és tanulságul a fiatalok elé szórta. Simon bácsi félhango-san tanítgatott mindenkit, ha nem volt vevő a pult előtt: most éppen arról beszél, milyen csodálatos dolog is az árucikk, a portéka! „Most lőcsölnénk ugye mindenkire, csak vigye. . . de nem volt ez mindig így. . . háháhá. . .”

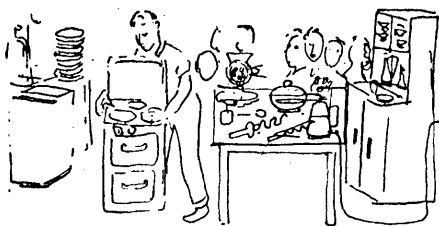
Úgy kúszik a hangja, az öregsegédé, úgy jön elő, mint Münchhausen báró csodálatos kúrtjéből a megfagyott trombitaszó, amikor a meleg szo-bában felenged. Kúszik és néha felemelkedik szigorúan, néha lehalkul, mintha titkot közölné:

— Ott gígyóztak sorban a bejárat előtt a vevők. . . árut akart mind. Jöttek lépésben, tizesével eresztették be őket. Nem volt válogatás. . . kell vagy nem kell? Mert már fogta a másik. Aki kapkodott, habozott vagy nagy pénzzel akart fizetni — váltani akart — azt maga a nép intette rendre. . .

A hangszóró elbúsulva zokog, a lányok most odafigyelnek inkább, a

nótákat hallgatják. A Marica mind csupa szomorút muzsikál, mert szerelmes, ezt tudja mindenki. Szerelmes a Marica, a lemeztár kezelője, az áruház szpikere. Nylon hálóingekre költ a Marica... olyanra, amely ott feszül a negyedik kirakatban Kleiderstock kisasszony testén (Kleiderstock kisasszony műanyagból van, éppen mint a nylon rajta). Jaj de borzasztó is ezzel a szegény Maricával, a szemét is kisírja, és szidást is kapott a múltkor. Bírálták, mert a feltett lemez mellé egy-egy hosszút sóhajtot... majdnem sírást prezentált a közönségnek.

– Néptársnő, ha mást nem tud, mint sóhajteni, arra nem kíváncsi a publikum – mondotta az értekezleten az osztályvezető. A lányok egy része nevetett, de csak azok, akikben nincs jóérzés meg szív. A jóérsűek lehajtották a fejüket és maguk is sóhajtottak egy rövidet, de persze nem a hangszórón keresztül.

Az utolsó ajtónál, a bútorok között egy mezítlábas férfi lépkedett a vastag szőnyegen, a kirakatban.

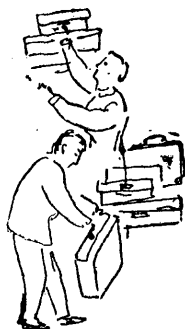
Nem is mezítlábas volt, harisnya volt rajta. (Legkitűnőbb nylon-zoknik a harmadik pulnál!) és konyhát rendezett be. De micsoda konyhát! Rajta volt mind az alumínium fazék a takaréktűzhelyen és áram hajtotta a lámpákat. A konyhaasztalon szétterítve állt a sok csodálatos konyhaszerszám, mind üzemben. Répát szeletelt, krumplit tört és húst veregetett a sok villamoszerszám, a sarokban pedig egy bekapcsolt villanymosogató a vizet cserélgette a tányérokra.

Ezért a produkcióért külön tapsot kapott volna Kulhanek úr, a strimflis ember a szájtató közönségtől... csakhogy le volt még húzva a kirakat védővászna. Kulhanek, a mesterrendező egyébként korlátlan ura volt a ruhabáboknak is. Ha egy báli est jelképeit odavarázsolta – megfelelő hópelyhekkkel – valamelyik kirakatban, a nőkben elállt a lélegzet. Mert nemcsak azt lehetett érezni, hogy bál van, a bálnak oly tökéletes hangulatát tudta adni néhány odavetett tárggyal, hogy fájni kezdett a szív. S a kirakat folytatásából nyalka táncos indult first class feketében és csokornyakkendővel az ezüstlamé krómbaba felé, hogy akár el sem kell menni semmilyen bálba. Az ember egy pillanatra megáll itt a kirakat előtt és konstatálja, milyen szép az élet mégis, s mellette halkan megpendül a Kékduna-keringő.

Juditnak a rövidáru osztályon nem stimmel a kasszája és kétségbe van esve. Pedig ott csupa kis tétel van, hogy lehet ott nagyot tévedni? A regiszterkasszák aggodalmasan csilingelnek mindenütt, a pénztárosnők kétszer is kezükbe vesznek minden pénzdarabot: jaj vigyázni kell! Az osztályvezetők merev tekintettel járnak a csodálatos nagy akváriumot.

Dél felé megjött a hír: megvan a differencia. Mindenki felsóhajt: rossz összeadás volt csupán. Mindenki felsóhajt, a zene vidámabban szól, a lépcsőkön az emelet felé állandó a topogás és dobogás, mintha cipőosztályra tódulna most mindenki! Margalicsot keresik már harmadszor, hol van, biztos a raktárba ment, a pincébe; abba a raktárba még nem szerelték be a hangszórót.

A játékszerosztályon a kirakat előtt gyerekek nyomják tompára az orukat a kirakatüvegen és vágyó szemmel bámulnak egy szüntelenül forgó körvasutat. A vonat váltókon csattog át, alagutakon robog keresztül. Talán azt lesik, hogy valahol mégiscsak összeütköznek a robogó mozdonyok és vasúti karambolt láthatnak végre.

Az útibőröndök közt elmerülve egy férfi válogat fent a második emeleten.

– Talán ezt tessék, valódi disznóbőr – kínálják az árut neki.

Emelgeti, de visszateszi hamar. Bőröndre ennyi? Akkor miből fog elutazni?

– Hitelre is adjuk – támad rá merészen az árusítónő, a férfi azonban legyint és piszkálni kezdi az olcsó koffereket. A vevőnek kék szeme van, – gondolja a lány –, olyan, mint a tenger színe, lehet hogy a tengerre utazik! Ez a bőrönd pedig, ha ázni fog az esőben ott a tengeren... akkor a kék szem haragos lesz és őt átkozza majd. Mert szétmállik. A bőrönd. Megint megpróbálja a bőrárúval a lány, de nem megy a dolog! Oldalt fordul, egy nő táskát kér, azzal foglalkozik. A férfi tűnődve válogat tovább... talán már ma utazik? Sürgős neki.

Most egy házaspár vonul, a férfi sántít. Szűk lesz, mondom. Nem mondtam? Nem lesz szűk – hallatszik, majd kivágatom a tyúkszememet.

A tükör előtt egy férfi bőrkabátot próbál. Pipiskedik és illegeti magát. A bőröndöt válogató férfi rámosolyog az elárusítónőre (Margalicsot még mindig keresi a hangszóró, hová lett ez az ember?)

A férfi mégis megvette a bőröndöt. Jó nagy koffert vett, és az elárusítónő álmódzó tekintettel néz utána. Milyen szépen elférne az ő holmija is ott abban a bőröndben! Kettesben. Egyetlen útra, két hétre... aztán lesz ahogy lesz!

De eltűnt a kék szempár. Nincs többé.

A délután párát és ködöt teregetett a kirakatok elé. Ő ezek a délutánok, ezek az alkonyatok! Nyolc ajtajával és tizenhat kirakatával olyan volt az áruház, mint egy mesebeli, kacsa lábán forgó várkastély. (Vagy ezt már mondtuk? Mindegy, olyan volt éppen!) Aki kint volt az befelé vágyott, aki meg bent árult a pult mögött az éppen kifelé nézett vágyó szemmel.

Gyerekek irkára alkudoztak a papírosztályon.

– Mutasd a kezed, van elég pénz nálad? – mordul fel egy mérges árus. Az meg – a gyerek – kitérta piszkos kis kezét a dinárkákkal.

– Vigyázni kell kérem – magyarázta az árus egy férfinak, aki a töltőtollak közt válogatott. – Megfogják az irkát, lecsapják a pénzt és elrobnognak. Én meg fizethetem a magaméból...

A töltőtollra alkudozó hümmögött. „Mont Blanc nincs?”

– Azt kérem már évek óta nem gyártják!

Az áruház a nagy fénytengerével szüntelenül integetett nyolc ajtón és tizenhat kirakaton keresztül: gyertek, gyertek, kicsinyek és nagyok. Minden,

amit az emberi elme kitalált, az mind kapható nálunk. S ha nem kapható, pár nap alatt meghozatjuk. Figyelje a kirakatainkat, figyelje a szpikernőnk hangját!

A szpikernő hangja meleg és érzelmes. Olyan, mint a lány tavalyi alkonyat kevés neonfényvel... nem is értem azt a férfit, hogy tudott elmenni tőle!

Az áruháznak nyolc bejárata volt, nyolc bejárata és két emelete (a két emelethez külön-külön lépcsőházzal). Késő este, amikor mindent bezártak és mindent lelakatoltak, az udvar felől megnyílt a kilencedik ajtó, — sokan talán azt sem tudták, hogy létezik —, és bejött egy bekecses ember.

Bejött nevezetesen, vasbottal a kezében — ki tudja, talán fegyver is van nála — és keringeni kezdett a nagy-nagy áruházban. Olyan volt, mint az egér, ha beszabadul a spájzba, amikor a háziak már lepihentek. Szalag volt a karján, nem gyászszalag, amellyel sirat valakit az ember: piros szalag volt és az állt rajta arany betűkkel, hogy ÁRUHÁZ.

Körülszimatolta a hosszú földszintet, mögéje nézett a pultoknak, aztán letelepedett a sarokban egy székre és megkezdte hosszú árvaságát. Ő volt az egyetlen élőlény a hatalmas nagy csarnokban, ezer portéka és ezer tárgy között a reflektoros éjszakában: ez volt a társa egész éjjel, a nagy világosság.

Tíz óraker még sodródtak a járókelők odakint a széles járdán, megálltak egy kirakat előtt és megbámultak valamit. Ő meg figyelte őket, arcukat a sarokból. „Nézd — vonszolta oda férjét egy fiatal nő... nevetgélő fiatalok a félmeztelen bábura tettek megjegyzéseket. Egy magános, éjszakai sétáló módszeresen és lassan haladt előre, kirakatról-kirakatra. Apróra mindent megnézeit, betűzgette az árat és olykor fejét csóválgatta. Régi boltos volt talán, aki átszíri lelkén az árukalkuláció izgalmait... Szorzott és osztott talán, összeadott és kivont... ki tudja mire gondol most. Aztán őt is elnyelte az utolsó kirakaton túl az utcasarok.

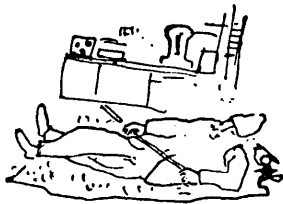
A karszalagos ember is odébbvándorolt, csak hogy ő odabent. Aztán fel az emeletekre.

Tizenegy felé az automatikus órapcsolók fél fényre csökkentették a kirakatvilágítást, de még ez a félhomály is odavonzott néha valakit az áruház elé. Éjfélkor azonban a vonatra siető emberek, úgy látszik, már nem éreztek semmi vonzerőt az áruházi kirakatokból. Mogorván baktattak, nekik az áruház már csak száz métert jelentett, amivel többet kell megtenniök az állomás felé vezető hosszú úton.

A vasbotos ember ott lapult a széken, talán már bóbiskolni is kezdene, de valahányszor rárohant ez az érzés, mindig felállt és csontjait ropogtatta. Járt egyet, hogy odébb ötven lépésnyire megint leüljön valami ülökéire. Néha fülelt, figyelt. Megmagyarázott minden zajt és minden neszt magának... társainak kongó lépteit az udvar felől — az odakint őrködik — bámulta egy lámpa fényét tűnődve, aztán a kirakatokat amelyeket ő fordítva, hátulról látott. Mi lenne, ha most egy bábu megmozdulna és feléje indulna? Állj ki vagy!

Legyintett. S itt a nagy csöndben, ahol nappal ezren keringtek, ahol senki sem ér rá soha semmire — ebben az áruzuhatagban, ebben az össze-

tett szimfóniában – ő volt mindennek az egyedüli élvezője. Kezdhette elől a csokoládéosztályon (anélkül persze, hogy egy szem áruhoz is hozzá merne nyúlni!) képzelete végigfuthatott az ízek, színek és szagok száz csodáján... játszhatott a csillárfénnyel, hempereghetett – elméletben – puha ágyakon... őt nem sodorták odébb a báméskodók a vitrinek elől. Megtanulhatta ezer meg ezer cikk csodálatos rendeltetését, követhette a divat alakulását... furcsa Krózus volt ő minden éjszaka!

S a modern technikának és a mai életnek ebben a csodálatos tróntermében, az áruházban, végül is hajnal felé – na csak tíz percre, szólt magához – leterítette subáját a parketta szélére és végigfeküdt rajta. Hogy nyitott szemmel megvárja a hajnalt. Amikor majd biciklijén hazakarikázik és alszik igazán vagy délig, otthon az ágyban.

...Vasbottal a kezében feküdt ott, olyan volt, mint egy öreg-vén juhász, aki vigyáz a nyájra... még annak a kis báránynak, a legkisebbnek ott a porcelánosztályon, annak a kis nippnek, annak sem történhet semmi baja, ha ő örökdik!

